

Dinsdag 1 juni 1915 – ochtendeditie

Belgische vluchtelingen.

Gisteravond zijn met het stoomschip Copenhagen van hier naar Engeland vertrokken 173 mannen, 133 vrouwen en 124 kinderen, allen Belgische uitgewekenen.

Belgische kinderen.

Mevrouw De la Faille, de centrale vertegenwoordigster in België van het R. K. Huisvestingscomité te Leiden, vertrekt heden weer naar België tot het afhalen van ongeveer 40, meest tot de middenstand behorende Belgische noodlijdende kinderen uit Antwerpen, Brussel en Leuven. Onder deze kinderen bevinden zich ook 5 Israëlietjes, die door bemiddeling van het te Leiden gevestigde Centraal Bureau tot hulp voor Joodse noodlijdende kinderen, hier te lande een onderkomen zullen vinden.

Parijs, 31 mei. Officiële mededeling van hedenmiddag:

In België hebben op de rechteroever van het IJzerkanaal de Franse troepen alle Duitse schansen op de heuvel 17 genomen.

In de streek van Pilkem hebben wij een honderdtal gevangenen en 3 machinegeweren genomen.

Wij hebben daarna een tegenaanval afgeslagen.

Parijs, 31 mei. Officieel bericht van hedenavond:

Aan de IJzer zijn artilleriegevechten geleverd.

Brussel, 31 mei. Naar aanleiding van het besluit der Belgische regering om geen passen meer te doen afgeven aan Belgen die naar

Nederland of Zwitserland willen vertrekken teneinde hun terugkeer naar België te beletten, heeft de Duitse gouverneur-generaal in België bekend gemaakt dat geen enkele Belg die zich houdt binnen de perken der wet iets voor zijn persoonlijke vrijheid heeft te vrezen en dat de verplichting van oud militairen van het Belgische leger om zich te melden, alleen controle beoogt, terwijl er geen sprake kan zijn van indienststelling van Belgen in het Duitse leger, daar dit een volksleger is en daarin voor vreemdelingen geen plaats is.

Uit soldatenbrieven.

In de Kölnische Zeitung beschrijft een soldaat de voorbereiding voor een aanval op de vijandelijke stellingen bij Ieper.

Het is onmogelijk, zo vertelt hij, de stemming onder de troepen te schilderen. Ieder wilde de eerste zijn om de vijandelijke stelling te bereiken. Hele compagnieën meldden zich als vrijwilligers voor de eerste stormcolonne. En zij, die met deze rol bedeed waren, konden nauwelijks hun ongeduld in toom houden. Zo veel weerkundigen als in de laatste veertien dagen voor de storm waren er nog nooit geweest! Voor ons was het een veel bewogen tijd. Het ene alarm na het andere en vaak de volle zekerheid: vandaag begint het, en uren later een teleurgestelde terugmars naar de kwartieren, als de weerglazen zich weer eens valse profeten hadden betoond. Bij iedere proefalarmering steeg de strijd lust van onze soldaten, want niets prikkelt de manschappen te velde meer dan wanneer de rust door loos alarm wordt gestoord. Zo brak de 21^e april aan. Ons bataljon, dat oorspronkelijk in onze sector de eerste stormcolonne zou vormen, lag in rust en was daarom tot de niet benijdenswaardige rol van reservedivisie veroordeeld. In de nacht van de 21^e op de 22^e hadden wij ons vlak voor onze zware artillerie ingegraven en wachtten met spanning de dingen af, die zouden komen. De 22^e, tegen vijf uur 's middags, kwam het bevel ons gereed te houden en een half uur later

riep een majoor mij in het voorbijgaan toe: nu begint het! Ik nam mijn kijker, klom op een hoogte en keek in de richting van de loopgraven.

Onze zware artillerie begon. Een hagel van granaten wierp zij over de vijandelijke stellingen. Nu kwam er telkens telefonisch bericht aan de artillerie, die het onmiddellijk aan de troepen mededeelde. We zijn er doorheen, heette het, en reeds ratelde een batterij veldgeschut naar voren. Onze compagniecommandant kwam aangedraafd zo hard zijn lange benen konden lopen. "Zeg de compagnie dat L. genomen is." Ik deelde het de manschappen mee. Zij werden steeds onrustiger. Zonder bevel gekregen te hebben, stonden ze bij de geweren en namen ze hun bagage op. Verlangend keken ze naar de groep officieren, die een vijftientig passen verder om de majoor geschaard stonden. Daar kwam een ordonnans. "De compagnieën bij de geweren." Ik moest bij de majoor komen als aanvoerder. Ik had dus de eer als eerste van het bataljon de opmars te beginnen. Zingend gingen we op weg.

De zon stond nog vrij hoog aan de hemel, toen we naar onze gevechtspositie gingen. Met eigenaardige gevoelens gingen we door de velden en dorpen, die wij tot nu toe in de dikke duisternis met de grootste voorzichtigheid hadden moeten betreden, omdat zij geheel door het vuur bestreken werden. Het was juist één uur na het begin van de aanval. "Weet ge, zegde mij de majoor, dat onze pantserrein reeds door L. gereden is?"

Sneller ging het nu voorwaarts. Op een hoogte, waar talloze granaatkuilen en uitmonsteringsstukken een oud gevechtsterrein kenmerkten, was een zware batterij opgesteld, en wachtte ternauwernood tweehonderd meter achter de loopgraven op het ogenblik, waarop zij mee kon gaan spreken. Hier was in een stukgeschoten hoeve het nieuwe kwartier van de kolonel en de majoor. Onze compagnie moest zich met de rest van het bataljon in

een naburig bosje ingraven. Ik kon niet nalaten op het dak van de ruïne te klimmen en het slagveld te overzien. In de schemering zag ik echter door mijn kijker slechts onduidelijke schaduwen. Mijn oor ving infanteriegeknetter en het donderen der kanonnen op. Een akelig geluid als een weeklacht klonk door de lucht. In de verte stegen lichtkogels op. Witte en rode, kort na elkaar. Dat was het teken, dat onze troepen er doorheen waren. Ik ijlde naar de majoor, “Majoor, het bepaalde punt is bereikt, zoeven is het signaal gegeven.” Op hetzelfde ogenblik ging de telefoon. Een minuut later draafde ik wat ik kon over het veld naar het bataljon, dat juist begon te graven en even later gingen de vier compagnieën naar voren, de vuurschijn en het slaggewoel tegemoet. Met inspanning van alle krachten ging het voorwaarts. Binnen een paar minuten waren we onze loopgraven voorbij. En nu kwamen we op vijandelijk gebied. Onze stellingen lagen hier maar honderdvijftig of tweehonderd meter van elkaar. De vijandelijke loopgraven liepen gedeeltelijk langs de weg en waren ten dele met water gevuld. Langs de weg lagen de eerste doden. De eerste gevangenen kwamen wij tegen. Oude manschappen, geen trotse zonen van de Grande Nation. Tussen hen in zwarten in bonte kleding met een uitdagende glimlach op de dikke lippen. Op wagens en in karren zaten vrouwen en kinderen van Belgische burgers gehurkt, die achter het front werden gebracht. Ruige handen sprongen om de treurige optocht heen, die spookachtig verlicht werd door brandende hoeven. Als in een bioscoop trokken al deze tonelen aan ons voorbij, terwijl wij in de nacht marcheerden, steeds maar door. Artillerie- en munitiecolonnes haalden ons in. De staf van een regiment galoppeerde naar voren. De ellende kwam ons tegemoet. Gevangenen, burgers en militairen werden talrijker. Een kudde rundvee werd ons loeiend voorbij gedreven. Over ons heen schoot de zware artillerie schot na schot in leper ...

De soldatenkerkhoven bij Wandre.

Men schrijft ons uit Zuid-Limburg.

Op de hoge heuvel van Rabosée, bij Wandre, waar begin augustus een deel van de strijd om Luik is gestreden, liggen op twee akkers meer dan vierhonderd mannen begraven. Over deze kerkhoven wil ik iets schrijven, zij het mede tot welkome voorlichting van Nederlanders, die later, als de oorlog voorbij is en het verkeer met het buitenland weer normaal is geworden, op mijn voorgang er heen zullen gaan.

Uit Moelingen (Hollandse grens) per rijtuig te Vivegnis gekomen, nam ik de elektrische tram tot de “brug van Wandre”, ging die over en kwam in het dorp Wandre, dat onmiddellijk aan de spoorweg van Visé naar Luik ligt, ongeveer zeven kilometer van deze stad. Ik volgde, in de aanvang langs uitgebrande arbeiderswoningen, de steile, draaiende weg, die in nauwelijks tien minuten tot boven op de heuvel leidt, waar men aanstonds een heerlijk vergezicht geniet. Over het Maasdal, in gewone tijden zo vol leven en beweging, gaat de blik westelijk en noordwestelijk naar de heuvels van Herstal, Oupeye en Hermée en noordelijk naar de nog bekoorlijker hoogten van Sarolay tot Argenteau. In het oosten ligt het nu bekende fort Barchon (zijn koepel ziet men) en beneden in het dal stroomt met bochten de rivier, boven wiens schone oevers, toen in augustus, zulke vreselijke dingen zijn gebeurd.

Eerst bereikt men het Belgische kerkhof. Een forse eikenboom – beneden, op de linker Maasoever, al van ver zichtbaar – staat als een trouwe wachter dicht bij de ingang. Als hij maar een wachter blijft en niet bezwijkt ... want zijn zware wortels zijn ontbloot en geschonden door de loopgraaf, die aan zijn stam begint en S-vormig langs het kerkhof gaat: een arbeid der Belgen uit de eerste dagen van de oorlog en eerst onlangs door de Duitsers vernieuwd. Deze dodenakker is maar klein; toch rusten er niet minder dan honderd eenentwintig

Belgen. Aan de aanleg is goede zorg besteed. Ik zie op de grond een gekroonde leeuw en een gekroonde A van grijsbruine steentjes en tussen beide een kruis van palmboompjes. Op het grote kruis lees ik: "1914, Vaillants défenseurs de la patrie. Commune de Cheratte." Op een ander kruis staat: "Honneur aux soldats belges, morts pour la patrie le 6 août 1914." Ginds: "A l'honneur de notre brave ennemi, dédié du K. b. Landsturm Inf. Bat. Ansbach." Op een vierde kruis: "Den gevallen Belgiern. Deutsche soldaten." Paaltjes, in de Belgische kleuren geverfd, zijn verbonden door zilverachtige kettinkjes. Helmen, halfvergane grafkransen, houten geraamten van soldatenransels liggen ginds nog samen. De portretten van koning Albert en zijn gemalin zijn er ook. Que Dieu blesse la Belgique et son roi ... zo staat er te lezen.

"Wat meer van de Maas af, slechts enkele minuten verder, langs de loopgraaf gaande in de richting van Barchon, komt men bij het kerkhof der Duitsers. Tienmaal zo groot als dat der Belgen, heeft het de oppervlakte van een flink dorpskerkhof. Ook hier doet heel de omgeving aan de oorlog denken. Dicht er langs loopt nog de door de Belgen aangelegde versperring van prikkeldraad. Aan de weg tegenover het kerkhof, ligt de ruïne van een uitgebrande boerderij. En in een nabijgelegen boomgaard ziet men, verscholen achter een haag van meidoorn een nieuwe loopgraaf met stevige paalfundering en nog frisse versterking van rijshout. Dit kerkhof maakt inderdaad nog diepere indruk, niet enkel door zijn grootte, maar meer nog door de aanleg, die goed doordacht en keurig af mag heten. Hier liggen de driehonderd mannen, die eens behoorden tot de regimenten 25 en 53, met Aken en Keulen als garnizoensplaatsen. Aan de rechterzijde zijn de graven der officieren: ik tel tweemaal zeven verhogingen in de vorm van zerken van aarde met bedekking van kleurige steentjes. Op een eenvoudig kruis staat telkens "Hier ruht" en de naam. Ik lees: Müller, Haas, Freiherr von Godin, Viebig enzovoort. Zeven van hen

behoorden tot het 25^e en zeven tot het 53^e. In de grote perken liggen de manschappen begraven; hun namen zijn niet vermeld. Hier en daar ligt een punthelm, die u zegt dat gij u op een Pruisisch soldatenkerkhof bevindt. Een rustiek eiken kruis, stellig enige meters hoog en in doorsnee wel 35 centimeter, rijst uit het midden van deze "Massengraber." Er onder ligt, schuin, een ovale inscriptietafel, eveneens van eikenhout, met de woorden van de reserveluitenant Mainer uit Ansbach.

"Deutscher, entblösse dein Haupt,
Du Stehest an heiligem Orte!
Kreuze, von Lerbeer umlaubt,
Verkünden gewaltige Worte:
Helden gefallen in Ringen
Deutschlands um Ehre und Sein;
Nie wird ihr Name verklingen
Geheiligt soll er uns sein.

Den tapfern Kameraden de 25. und 53. Inf. Regmts. Gewidmet von K. B. Landst. Bat. Ansbach. Oktober 1914."

Ook hier brengt de vijand aan de vijand zijn hulde. Door Wandre door Belgen dus, is een woord van piëteit voor de gevallenen aangebracht op dit kerkhof, waar ik de primula's, de violen en de rozen zie bloeien. Lieve, jonge berkjes tonen er hun eerste groen. Banken geven er de bezoeker gelegenheid om te rusten en te peinzen.

Hier op de hoogte liggen zij dan, al deze gesneuvelden, wiens taak het was aan de oorlog deel te nemen. Hun graven, met tederheid verzorgd, vragen aan de levenden belangstelling en eerbied. Niet zonder ontroering zal nu en later, ook van de Hollanders, menigeen naar deze kerkhoven komen en ze betreden. Ik kan begrijpen dat er (gelijk op dit Duitse kerkhof, naar ik hoorde) nu en dan godsdienstige samenkomsten zijn. Zelfs voelde ik de behoefte om er, als op een

gewijde plek, een poos te blijven. Het hek staat open, blijkbaar is ieder er welkom. Zonder schroom, veeleer uit vertrouwen worden beide soldatenkerkhoven aan de hoede der bezoekers overgegeven.

Op het Belgische kerkhof zag ik, bij het weggaan, twee Duitse soldaten: zij stonden er in waardige houding. Hier, zo dacht ik, houdt de scheiding op; de dood verenigt de volken. En dalend van de heuvel van Rabosée keek ik op de glooiende tuinen met kostelijk bloeiende vruchtbomen. Het leken reusachtige boeketten. Hoeveel bloesems zag ik, die "niet zouden rijpen?" ... Maar de weemoed hield mij niet vast. Want ik wilde deze witte bomen in hun meikleed enkel zien als verkondigers van hoop en als belovers van vrucht.

De toekomst van België.

In het hotel Salisbury te Londen heeft op een talrijke vergadering van Belgen, de voorzitter dr. A. van de Perre, lid van de Belgische Kamer, een rede gehouden, waarvan wij het volgende verslag ontvingen:

Spreker betuigde dat van nu af de onafhankelijkheid van België gewaarborgd is, maar dat de vrede, moest hij nu getekend worden, zeer gevaarlijk zou zijn. De verkrachting van het recht zou niet doelmatig gestraft zijn en de vrede zou slechts kortstondig zijn. Het gevolg zou ook zijn, dat het streven voor bewapening erger zou zijn na dan voor de oorlog. Droevig vooruitzicht! Alle volkeren hebben er belang bij, dat zulks het geval niet zou zijn. Spreker hoopt dat het geweten der mensheid daartegen zal opkomen.

Wat zal de toestand van België zijn na de oorlog? Zal België weer onzijdig verklaard worden? Er is voor en tegen. Ware België niet onzijdig, zijn militaire voorbereiding tegen de aanval ware ernstiger geweest; nu is het in zijn vertrouwen bedrogen; daarbij had het overeenkomsten kunnen sluiten met andere mogendheden.

Anderzijds, dank zij zijn neutraliteit, werd in 1870 België's grondgebied niet geschonden, genoot België 85 jaar lang rust en vrede. Misschien is er wel een stelsel, dat voor België de voordelen der neutraliteit behoudt en de nadelen verwijdert. Ook zouden de mogelijkheden gezamenlijk de onafhankelijkheid van België moeten waarborgen.

Spreker verklaart zich uitdrukkelijk voor "één groter België", onder strategisch en economisch oogpunt, bepaaldelijk met het oog op Antwerpen, wiens haven de haven is der nijverheid van het Walenland. Veertig procent der producten der Belgische nijverheid worden door Antwerpen uitgevoerd.

Deze beide punten, de onzijdigheid en de uitbreiding van België zijn met de schadevergoeding de voornaamste, die ten opzichte van België zullen besproken worden op de vredesconferentie, die volgens spreker te Brussel zal worden gehouden. De schending van het volkenrecht gebeurde in België; daar moet de straf toegediend worden. Duitsland moet België ontruimd hebben voor de conferentie.

Verder behandelde spreker de vraagpunten die België zelf zal hebben op te lossen: schadeloosstelling der burgers, nijverheid, handel en landbouw, leger en financiële vraagpunten. Moeilijke problemen voor een parlement, dat juist in de laatste tijden zijn tijd versnipperde aan interpellaties over een te laat aangekomen trein, een afgedankte officier enz.

Dat wordt ingezien en daarom wensden sommigen te komen tot een coalitieministerie.

Tijdens de oorlog, meende spreker, was het zeer gevaarlijk een ministeriële crisis te verwekken. Na de oorlog was het heil daar niet te zoeken.

Het is het gehalte van het parlement dat moet veranderen; dat is niet door welkdanig ministerie te bereiken. Zal een coalitieministerie door het feit dat de partijtucht zal verzwakken niet eerder het kwaad, de babbelzucht, vermeederen?

Wat zal het programma zijn van het unieministerie ten opzicht van Kongo? De heer van de Velde is anti Kongogezind. De heer Hymans is stevig Kongogezind. Wat ten opzichte van de schoolwet, tegenover de Vlamingen, enz.?

Bij deze overweging staat spreker erg sceptisch. Hij gelooft niet aan de zo hoog staande zedelijke kracht van de oorlog, dat alle mensen het zullen eens worden over een ideaal programma. Waarom dan een unieministerie opbouwen, dat dadelijk moet uiteenspatten en wellicht de oorzaak moet worden van meer verdeeldheid? Het enige – en dat is veel – wat wij mogen verhoppen is, dat de kiezers en de vertegenwoordigers meer de belangen van het land zullen in het oog houden dan politieke belangen en dat de minderheid, katholiek of liberaal, een ernstige rol van toezicht zou vervullen, dat ieder wat eerbiediger zou worden voor de overtuiging van anderen.

Dinsdag 1 juni 1915 – avondeditie

Londen, 1 juni. Aan de Times van het Nauw van Calais:

De verovering van heuvel 17 door de Fransen is een belangrijk wapenfeit, omdat deze een vooruitspringende hoek ten noorden van leper vormt zoals heuvel 60 ten zuiden van die stad. De Duitsers

hadden de heuvel dan ook zwaar versterkt, zodra zij hem in bezit hadden gekregen.

Oostburg, 1 juni. Gisteravond om 8 uur werd van hier uit, boven België met grote snelheid varende, een groot luchtschip gezien, koersend in de richting van de Noordzee. De zeppelin voer op tamelijk grote hoogte en kwam uit de richting van Antwerpen.

Vlissingen, 1 juni. Gisteravond ongeveer half acht kon men aan het strand hier zeer duidelijk een zeppelin zien die vermoedelijk boven Belgisch grondgebied in de richting van Engeland koerste.

Het Belgische Rode Kruis.

Parijs, 1 juni. De Belgische regering heeft geprotesteerd tegen de eigengerechtigde beslissing van von Bissing aangaande de ontbinding van het centrale comité van het Rode Kruis. Dit had volgens haar een wettelijk bestaan en wijdde zich aan een werk van liefdadigheid, dat eerbied inboezemde. De tegen het comité genomen maatregel acht zij daarom een daad van geweld, in strijd met het volkenrecht.

Uit België.

Naar wij in de Vlaamsche Post lezen wordt voor gans het gebied van België bezet door de 4e Duitse armee, onder aanduiding van straffen in geval van overtredingen, verordend wat volgt:

§ 1. Alle voortbrengselen der drukpers, alle schriften en afbeeldingen voortgebracht op mechanische wijze en ook de voortbrengselen van foto's met of zonder tekst en van muziekwerken met tekst of uitleg zijn onderworpen aan de censuur, in het oorlogsgebied (Operationsgebied) van het oppercommando (Armee-Ober-Kommando) "Zensurstelle A. O. K. 4", en in het gebied der Etappen van de Etappen-Inspektion "Zensurstelle Et. Insp."

§ 2. De uitvoering en verspreiding van drukschriften mag maar geschieden na gedane keuring der “Zensurstelle” en na een schriftelijke toelating ontvangen te hebben.

Zijn maar vrij van dit bevel de familiedrukwerken en dienstelijke bekendmakingen.

§ 3. Een exemplaar van ieder drukschrift (van gazetten en periodieke schriften een nummer) is kosteloos aan de “Zensurstelle” af te leveren, om nagezien te worden.

§ 4. Op ieder drukschrift aan de “Zensurstelle” af te leveren moet de naam staan en de woonplaats van de drukker.

Indien de drukwerken geschikt zijn ter verspreiding, moet ook de naam en de woonplaats van de uitgever aangemerkt zijn of van de schrijver, indien deze zelf uitgever is.

§ 5. Gazetten en periodieke tijdschriften mogen maar verspreid worden na voorafgaande toelating der belanghebbende “Zensurstelle” en maar in Duitse of Vlaamse taal.

De Franse taal kan toegelaten worden, indien de noodzakelijkheid hiertoe van de “Zensurstelle” wordt bevestigd.

De invoer van buitenlandse drukwerken is verboden.

§ 6. Er is een bijzondere toelating nodig van de plaatselijke commandant (Ortskommandant), om op openbare wegen, straten, markten of andere voor het publiek bereikbare plaatsen drukschriften te mogen vertonen, aan te plakken, aan te slaan, uit te delen, aan te bieden of te leuren.

De hiertoe verleende vergunningsbrief is persoonlijk en moet altijd meegedragen worden. De toelating kan ieder ogenblik afgenomen worden.

§ 7. Theatervertoningen en openbare voordrachten van iedere aard en cinematografische en lichtbeeldenvertoningen zijn verboden, indien de te vertonen stukken niet vooraf door de "Zensurstelle" goedgekeurd zijn, en een schriftelijk toelatingsbewijs gegeven is.

In de cinematografische en lichtbeeldenvertoningen mag de uitleg der stukken in de Duitse of de Vlaamse taal of in deze 2 talen tegelijk opgesteld zijn. De Franse taal mag maar samen met de Duitse of de Vlaamse taal gebruikt worden, maar niet alleen.

Het is verboden vertoningen bij te wonen, die niet toegelaten zijn.

§ 8. Iedere tegenhandeling die vrijwillig of door onachtzaamheid tegen deze voorschriften en ook de uitnodiging of aanzetting tot tegenhandelingen worden gestraft met boete tot 12.000 mark (15.000 F) of gevangenis tot 3 jaar voor zover niet volgens de krijgswetten met strengere straffen moet gestraft worden.

Bovendien kunnen de drukwerken weggenomen en de betreffende vormen en pakken onbruikbaar gemaakt worden. Lichtbeelden en films kunnen in beslag genomen en vernietigd worden.

§ 9. Deze verordening is van heden af in voege.

Groot Hoofdkwartier, de 25 mei 1915.

De opperbevelhebber van de 4. Armee.